

Kırşehir İli Kentsel Alanda Hane Halkının Kanatlı Et Tüketim Alışkanlıklarının ve Satın Alma Kararını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Başar ALTUNTAŞ^{1*} Hasan Gökhan DOĞAN¹

¹Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Kırşehir
*e-posta: baltuntas@ahievran.edu.tr

Alındığı tarih (Received): 08.11.2016

Kabul tarihi (Accepted): 13.03.2017

Online Baskı tarihi (Printed Online): 19.06.2017

Yazılı baskı tarihi (Printed): 09.09.2017

Öz: Kanatlı eti üretimi ve tüketimi tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda artmıştır. Bu artışa neden olan tüketicinin davranışı incelenmeye değer alan olarak görülmektedir. Çalışma Kırşehir ili kentsel alanda yürütülmüştür. Hane halkının tüketim alışkanlıklarını ortaya koymak, satın almaya etki eden faktörleri ve geliri bakımından tüketim tercihleri arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla geliştirilen anket, gayeli örnekleme yöntemi ile belirlenen 324 hane halkına yüz yüze görüşme yöntemiyle uygulanmıştır. Elde edilen veriye ki-kare analizi uygulanmıştır. Sonuçlara göre hane halkı en fazla tavuk etini tercih etmektedir (% 94,6). Kişi başı ortalama tavuk eti tüketimi 5,08 kg/yıl olarak hesaplanmış ve bu miktarın 16,1 kg/yıl olan Türkiye ortalamasının çok altında olduğu tespit edilmiştir. Hane halkının satın almasını en fazla etkileyen faktörler, tavuk etine kolay ulaşabilmesi ve fiyatının uygun olmasıdır. Tüketiciler satın alma noktalarında fiyat karşılaştırması yapmalarına rağmen fiyat farklılığı satın alma miktarını etkilememektedir. Sonuç olarak Kırşehir hane halkının tavuk etinin sağlıklı ve besleyiciliği yönünde bilgilendirilmesi tüketim miktarını arttıracaktır.

Anahtar Kelimeler: Kanatlı eti, tüketim alışkanlıkları, tüketici davranışı

Determination the Poultry Meat Consumption Habits and the Factors Affecting Purchasing Decision of Households in Kırşehir Province

Abstract: In recent years poultry meat production and consumption have increased in our country as well as in the world. The behavior of consumer causing this increase, seems to be worthy of investigation. The study was conducted in the urban area of Kırşehir province. A survey was developed and applied to 324 households who are selected by purposive sampling, to identify the consumption habits of them, to determine the factors affecting purchase decision and to examine whether there is any difference between consumption preferences in terms of household income. Chi-square analysis was applied to obtained data. According to the results, chicken meat is the most preferred poultry meat (94.6 %). It was calculated that the average consumption of chicken per person is 5,08 kg/year and it was determined that this amount is well below Turkey's average of 16,1 kg/year. Factors that affecting purchasing decision, are easy to reach chicken meat and affordable price. Eventhough consumers compare prices at the purchasing point, but it is seen that the price changes do not affect the amount of purchasing. As a result, if households are informed that chicken meat is healthy and nutritious, the amount of consumption will increase at Kırşehir.

Keywords: Poultry, consumption habits, consumer behavior

1.Giriş

Tarım ve hayvancılık sektörü gerek ülke ekonomisi gerekse de ülke insanının beslenmesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Zira o ülke içerisinde tarım ve hayvancılık politikalarının oluşturulması ve

geliştirilmesi insan yaşamında kritik ve temel rol oynayan gıda maddelerine istenilen düzeyde ve uygun maliyetlerle ulaşılmasını sağlamaktadır. Bilindiği üzere bitkisel ve hayvansal gıdalar insanoğlunun beslenmesinde temel rol oynamaktadır. Her iki gıda türünün insanlar

tarafından dengeli alınması, insan sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından gereklidir. Ayrıca dengeli ve yeterli beslenme yalnızca hayati faaliyetlerinin yerine getirilmesi için değil aynı zamanda bütün toplumun gelişmesi için de önemli bir şarttır (Uzunöz ve Karakaş, 2014:38). Özellikle kırmızı et, kanatlı eti ve balıketi sağlık açısından günlük olarak belirli düzeyde tüketilmesi gereken zengin protein kaynaklarıdır (Akçay ve Vatansever, 2013:44). Bütün canlılar için gerekli olan protein büyüme, gelişme ve üreme gibi birçok hayati fonksiyonun yerine getirilmesini, insan neslinin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesini etkilemektedir. Proteinler hayvansal ya da bitkisel gıdalardan temin edilmektedir. Yapılan çalışmalarda dengeli beslenme için erişkinlerin günlük ortalama 55 gram protein alması ve ihtiyaç duyulan bu miktarda en az % 50'sinin ve yine gerekli kalori miktarının % 25'inin hayvansal gıdalardan temin edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Gürlük ve Turan, 2008). Hayvansal protein kaynakları içerisinde etin önemli bir payı vardır. Et, insanların büyümesi, yaşaması ve fizyolojik fonksiyonlarını yerine getirilebilmesi için gerekli bütün aminoasitleri ihtiyaç duyulan çeşit, miktar ve oranda yapısında bulunduran temel bir gıdadır (Onurlubaş ve ark., 2015). Çocukluk döneminden itibaren bireylerin dengeli beslenmesinin sağlanması, gelecekte sağlıklı toplum yapısının kurulabilmesi açısından et tüketiminin artırılması, düşük tüketimin nedenlerinin ortaya konulması ve toplum fertlerinin beslenme alışkanlıklarının belirlenmesi gerekmektedir (Çivi ve ark., 1993:109).

Son yıllarda artan nüfusla birlikte yetersiz hayvansal ürün üretiminin olduğu ve bu ürünlerin fiyatlarındaki artışla birlikte tüketimin bitkisel ürünlere doğru yönlendiği gözlemlenmektedir. Hâlbuki et başta olmak üzere diğer hayvansal ürünler zengin besin kaynakları olduklarından günlük olarak yeterli düzeyde tüketilmelidir. Çünkü beslenme ile sağlık birbiriyle yakın ilişki içerisinde (Onurlubaş ve Gürler, 2015). Ayrıca bir ülkenin sosyo-ekonomik açıdan gelişmesinin sağlanması için zihinsel olarak güçlü kişilerin yetiştirilmesine ihtiyaç vardır. İşte bu ihtiyacın

karşlanması ancak ve ancak sağlıklı beslenme ile olmaktadır (Onurlubaş ve ark., 2015). Günümüz koşullarında ülkelerin kişi başı et tüketim miktarı o ülkenin kalkınma ve gelişmişlik düzeyi hakkında önemli bilgi sağlamaktadır. Ülkeler arasında mevcut olan gelişmişlik farklılıkları ülke içerisinde bölgeler hatta yöreler arasında da değişkenlik gösterebilmektedir (İskender ve ark., 2015:10). Bu nedenle üreticilerin ve üreticilere yön veren politika geliştiricilerin bölgelerin, yörelerin ve hatta bireylerin beslenme alışkanlıklarını, satın alma tercihlerini ve bunu etkileyen faktörleri bilmeleri, tüketim miktarını arttırmaya yönelik alternatif çözümlerin geliştirilebilmesi ve üretimde efektif sonuçların alınması açısından önemlidir. Tablo 1.'de seçilmiş ülkelerin 2015 yılında kişi başı et tüketim miktarları verilmiştir.

Tablo 1. Dünya et tüketimi 2015 (kg/kişi başı/yıllık)

Table 1. World meat consumption 2015 (kg/per capita/year)

	Tavuk Eti	Sığır Eti	Domuz Eti	Koyun Eti
İsrail	63.0	19.2	2.0	1.9
ABD	44.5	24.5	20.7	0.4
Avustralya	39.6	21.6	20.1	9.0
Arjantin	35.1	41.6	8.7	1.2
Kanada	33.1	18.0	17.1	0.9
OECD	27.5	14.0	21.9	1.4
Brezilya	27.0	38.7	11.9	0.4
Rusya	26.6	12.9	20.2	1.2
AB	21.6	10.5	30.9	1.9
Türkiye	16.1	8.3	-	3.8
Japonya	13.6	7.0	15.0	0.1
Dünya	13.2	6.5	12.6	1.7
Çin	11.4	3.6	32.0	2.8

OECD-FAO Agricultural Outlook (2015)

<https://data.oecd.org/agroutput/meat-consumption.htm> OECD (2016), Meat consumption (indicator). doi: 10.1787/fa290fd0-en (Erişim: 19 Eylül 2016)

Yayımlanan insani gelişmişlik düzeyleri raporlarında (örn. Birleşmiş Milletler, 2015) et tüketiminin yüksek olduğu ülkelerin aynı zamanda *gelişmiş ülke* sınıfları içerisinde yer alan ülkeler olduğu dikkat çekmektedir. Buna göre Tablo 1. Yakından incelendiğinde tavuk eti tüketimin en fazla İsrail'de (63 kg/kişi) olduğu ve hemen ardından ABD'nin (44,5 kg/kişi) geldiği görülmektedir. OECD ülkelerinde yıllık kişi başı

tüketim 27,5 kg iken AB ülkelerinde bu miktar 21,6 kg'dır (OECD, 2016).Türkiye'de 1989 yılı verilerine göre tavuk eti tüketimi 5.5 kg (Çivi ve ark., 1993:109) seviyelerinde iken 2015 yılı için bu rakamın kişi başı 16,1 kg olduğu görülmektedir. Tavuk eti tüketim miktarı her ne kadar yıllar içerisinde artmış olsa da diğer ülkeler ile kıyaslandığında son derece düşük kalmaktadır. Tavuk eti tüketim miktarının genel itibariyle artmasında fiyatının nispeten uygun olması, içerdiği yağ miktarının azlığının ve protein değerinin yüksekliğinin tüketici tarafından biliniyor olmasından kaynaklanmaktadır. Kırmızı et tüketiminde ise Latin Amerika ülkeleri olan Arjantin (41,6 kg) ile Brezilya (38,7 kg) önde gelmektedir. Genel olarak tavuk eti tüketiminin fazla olduğu ülkelerde kırmızı et tüketiminin de yüksek olduğu söylenebilir. Düşük olan bölgelerde ise domuz etinin tüketim miktarının yüksekliği dikkat çekmektedir. Ancak Türkiye'de kırmızı et tüketim miktarı birçok ülkenin altında kalmaktadır.

Araştırmacılar son yıllarda hayvansal gıdaların tüketim miktarı ve alışkanlıkları ile tercih nedenleriyle ilgili çok sayıda araştırma yapmışlardır. Bu araştırmaların büyük bölümü bölgesel ya da araştırmanın yürütüldüğü il ile sınırlı kalmıştır. Gül ve Şahin (1998) Adana ili Seyhan ve Yüreğir ilçelerinde tavuk eti alımı ve tüketimi üzerine yaptıkları çalışmada 300 aileye uyguladıkları anket neticesinde aile geliri ile tavuk eti tüketimi arasında pozitif yönlü ilişki tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada mevsimsel farklılık gösteren tavuk eti tüketiminde, tazelik, kalite ve fiyat faktörleri önemli tercih nedenleri olarak bulgulanmıştır. Kızılaslan ve Nalinci (2013) yürüttükleri çalışmada Amasya ilinde hane halkının kanatlı eti tüketim alışkanlıklarını ve bu tüketimi etkileyen faktörleri tespit etmeye çalışmışlardır. Sonucunda kanatlı etinin ekonomikliğinin tüketimine etki ettiğini, kişi başı kanatlı et tüketim miktarının bu ilde 5,18 kg/yıl olduğunu, % 99,16 oranında tavuk etinin tercih edildiğini tespit etmişlerdir. İnci ve ark. (2014) tarafından Bingöl ilinden yaşayanların kanatlı eti tüketim yapısı incelenmiş ve sonucunda kişi başı tavuk eti tüketim miktarı Bingöl'de 28,4 kg olarak

hesaplanmıştır. Bu ilde yaşayanların % 58,5 'inin tavuk etini marketten tedarik ederken, katılımcıların % 31,3'ü haftada bir ve % 44,5'i bütün olarak satın almayı tercih etmektedirler. Bingöl ili merkez ilçede kanatlı eti tüketim tercihlerinin incelendiği bir diğer çalışmada Karakaya ve İnci (2014) tarafından yürütülmüş, sonucunda bireylerin % 70'inin tavuk etini tükettiklerini, bu tüketimlerinde etin lezzetli, sağlıklı ve ekonomik olmasının etkisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Karadavut ve Taşkın (2014) Kırşehir il ve ilçelerinde kanatlı et tüketimini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre kişi başı yıllık et tüketim miktarı 15,2 kg. olarak hesap edilmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyi ve gelir ile tüketim arasında yaptıkları ilişki analizinde eğitim düzeyine göre kanatlı tüketiminin yükseldiğini, gelirdeki artış ile tüketimin kırmızı ete doğru bir eğilim gösterdiğini tespit etmişlerdir. Yapılan güncel çalışmalardan bir diğeri de Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin tavuk eti tüketim tercihlerini belirlemeye yöneliktir. İskender, Kanbay ve Özçelik (2015) tarafından yürütülen bu çalışmanın sonucunda tavuk eti tüketim miktarının yüksek düzeyde olduğu ve bu durumun yaygınlaştırılması için toplumun bilinçlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yürütülen bu çalışmanın temel amacı Kırşehir ili merkez ilçede yaşayan hane halkının sosyo-ekonomik ve demografik yapılarını ortaya koymak, kanatlı et tercihlerini, kanatlı et tüketim miktarını, satın alma yeri ve alışkanlıklarını tespit etmektir. Ayrıca tüketim miktarına etki eden faktörlerin neler olduğunu ve hane halkının gelir seviyesine göre tüketim miktarları arasında farklılık olup olmadığını belirleyebilmek çalışmanın diğer amaçları arasında yer almaktadır. Çalışma sonuçlarının kanatlı et üretim politikalarının oluşturulmasında politika geliştiricilere, kanatlı et üreticilerine ve tüketicilere ulaştırılan perakende satıcılara önemli bilgiler sağlaması beklenmektedir. Ayrıca il merkezinde kanatlı eti tüketim miktarının artırılmasında izlenecek stratejilere yol gösterici bir takım sonuçların elde edilmesi beklenmekte ve

literatüre bu yönde katkı sağlaması öngörülmektedir.

2. Materyal ve Metot

Çalışmanın materyali Kırşehir il merkezinde yapılan anket uygulamasından elde edilen verilerden oluşmaktadır. Ayrıca konuya ilişkin kurumlar tarafından dönemsel olarak yayımlanan istatistiki bilgilerden ve geçmiş yıllarda farklı bölgeler için farklı araştırmacılar tarafından yapılan yerli ve yabancı çalışmalardan faydalanılmıştır. Veri toplama aracı diğer araştırmacılar (Atay ve ark., 2004; Cevger ve ark., 2008; Tosun ve Hatırlı, 2009) tarafından kullanılan anket formlarından faydalanılarak, bu araştırmanın amaçlarına uygun olarak tasarlanmıştır. Hazırlanan anket formu demografik değişkenler dâhil olmak üzere toplam 21 ifadeden oluşmaktadır.

Anketin uygulanacağı katılımcılar için bir takım ön koşullar saha çalışmasından önce belirlenmiştir. Öncelikli olarak anketi cevaplandırılacak kişinin en az bir yıldır Kırşehir’de ikamet ediyor olması şartı bulunmaktadır. Sonrasında kişinin kanatlı eti tüketmesi, kişinin 18 yaşından büyük ve aylık sabit bir gelire sahip olması koşulları getirilmiştir. Son olarak anketin hane halkından yalnızca bir kişiye uygulanmasına özen gösterilmiştir. Anket formu hazırlandıktan sonra cevaplama süresi, soruların anlaşılabilirliği ve soru sıralaması yönünden alandan uzman ve yetkin kişilerce kontrolleri sağlanmıştır. Araştırmada gayeli örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Kırşehir ili merkez ilçede yaşayan hane halkı oluşturmaktadır. Belirlenen bu evreni temsil edecek örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Salant ve Dillman (1994:55) belirtmiş olduğu aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N - 1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı

p: İncelenen durumun görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q: İncelenen durumun görülmemesi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t: Belirli bir anlamlılık düzeyinde, *t* tablosuna göre bulunan teorik değer

d: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatasıdır

2015 yılı nüfus verilerine göre toplam 139.235 kişi merkezde yaşamaktadır, ortalama hane halkı büyüklüğü 3,2’dir ve il merkezinde yaklaşık 43.510 hane bulunmaktadır. Örnek hacminin belirlenmesinde % 95 güven aralığında ve 0,05 hata ile çalışılmıştır. Kırşehir merkezinde yapılan ufak çaplı ön çalışmada kasap reyonuna ya da dükkânına gelen tüketicilerin yaklaşık % 70’inin tavuk eti satın aldığı tespit edilmiştir. Buna göre yapılan hesaplamada örnek hacmi 321 olarak belirlenmiştir. Saha çalışması Nisan-Mayıs 2016 tarihleri arasında Kırşehir il merkezinde alışverişin yoğun olduğu bölgelerde, kasap reyon ve dükkânlarında gönüllü 336 kişiyle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Neticede 324 hane halkından elde edilen verilerin analize uygun olduğu görülmüş ve elektronik ortama aktarılmıştır. SPSS 21 paket programının kullanıldığı çalışmada veriye, tanımlayıcı istatistik ve ki-kare analizi uygulanmıştır. Katılımcılar gelir gruplarına göre kategorize edilmiş ve Temmuz 2016 itibarıyla yayımlanan Açlık ve Yoksulluk Sınırı haber bülteninden faydalanılmıştır. Bülteneye göre dört kişilik bir ailenin açlık sınırınının 1369,76 TL, yoksulluk sınırınının 4461,76 TL olduğu belirtilmektedir (Teksif, 2016). Gelir gruplarına göre uygulanan analizlerde bu sınıflandırma kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1 Demografik Özellikler

Araştırmaya dâhil olan kişilerin demografik özelliklerine ilişkin veriler Tablo 2.’de ayrıntılı biçimde gösterilmektedir. Tablo yakından incelendiğinde araştırmaya katılanların % 29’u kadın, % 71’i erkektir. En küçüğü 20 en büyüğü 61 yaşında olan katılımcıların ortalama yaşı 35,3’dür. Katılımcıların % 67,6’sı evli iken %31,3’ü bekârdır.

Tablo 2. Katılımcıların demografik özellikleri
Table 2. Demographic characteristics of participants

	Cinsiyet	
	Frekans	Yüzde
Kadın	94	29,0
Erkek	230	71,0
Toplam	324	100,0

	Meslek	
	Frekans	Yüzde
Özel Sektör	120	37,0
Serbest	112	34,6
Kamu Sektörü	92	28,4
Toplam	324	100,0

	Eğitim Durumu	
	Frekans	Yüzde
İlköğretim	69	21,3
Lise	75	23,1
Önlisans	41	12,7
Lisans	101	31,2
Lisansüstü	38	11,7
Toplam	324	100,0

	Medeni Durum	
	Frekans	Yüzde
Evli	219	67,6
Bekâr	105	32,4
Toplam	324	100,0

	Gelir Grubu	
	Frekans	Yüzde
Açlık Sınır	55	17,0
Yoksulluk Sınırı	250	77,2
Yüksek Gelir	19	5,9
Toplam	324	100,0

	Ortalama
Yaş	35,3
Gelir	1,890 TL
Aile Nüfusu	3,6

Meslek grubu dağılımının nispeten dengeli olduğu katılımcıların % 37'sinin özel sektörde ücretli çalıştığı; % 34,6'sının serbest meslek sahibidir. Kamuda çalışanların oranı ise %28,4'tür. Ankete katılanların büyük bir bölümü (% 77,2) yoksulluk sınırında gelire sahip iken %17'si açlık sınırı grubunda, % 5,9 gibi oldukça düşük bir kesim üst gelir grubunda yer almaktadır. Katılımcıların ortalama hane halkı genişliği 3,6 kişi olarak tespit edilmiş ve hane halkının ortalama geliri 1.890 TL olarak hesaplanmıştır.

3.2 Kanatlı Et Tüketimi

Kanatlı eti % 96,4 gibi oldukça yüksek oranda Kırşehir hane halkı tarafından tercih edilmektedir geriye kalan % 3,6 katılımcı ise kanatlı etinin sağlıklı olduğunu düşünmelerinden dolayı tüketmemektedirler. Kanatlı eti (tavuk, hindi, kaz, ördek vd.) içerisinde en fazla oranla (% 94,6) tavuk eti tercih edilmektedir. Kanatlı eti tüketimi aylık 3 kg'dan az olduğunu belirten hane halkı oranı % 54,6 iken 6 kg üzerinde tüketim yapanların oranı ise % 13'tür. Kırşehir merkezde yaşayan hane halkının yıllık kişi başı tavuk eti

tüketiminin ortalama 5,08 kg/yıl olduğu hesap edilmiştir. Bu oran Türkiye ortalamasının (16,1 kg/yıl) çok altındadır. Ancak bu rakam hane içi tüketim miktarı temel alınarak hesaplanmıştır ve hane dışı tüketimi kapsamamaktadır. Katılımcıların gelir gruplarına göre tavuk eti tüketim miktarı Tablo 3.'te verilmiştir. Ailelerin % 54,6'lık kısmı aylık 1-3 kg arası tavuk eti tüketirken, % 13 gibi küçük bir bölümü 6 kg ve üstü tüketim gerçekleştirmektedir. Gelir gruplarına göre tüketim miktarlarına bakıldığında ise yüksek gelir grubunda olan ailelerin % 57,9'lık kısmı, açlık sınırında olanların % 63,6'sı ayda 1-3 kg arası tüketimleri bulunmaktadır. Üst gelir grubundaki katılımcıların kırmızı et tüketimine yönelmiş olmalarının, bu grubun tüketim miktarının azlığında etkili olabileceği tahmin edilmektedir. Gelir gruplarına göre hane halkının tüketim miktarları arasında farklılık olup olmadığını tespit edebilmek için yapılan ki-kare analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulgulanmamıştır. Gelir gruplarına göre tavuk eti tüketim miktarı ve ki-kare analiz sonuçları Tablo 3.'te gösterilmektedir.

Tablo 3. Gelir Gruplarına Göre Tavuk Eti Tüketim Miktarı**Table 3.** Chicken meat consumption by income groups

Gelir Grubu	1-3 Kg	4-6 Kg	6 Kg ve üstü	Toplam
Açlık Sınır	63,6%	25,5%	10,9%	100,0%
Yoksulluk Sınırı	52,4%	34,8%	12,8%	100,0%
Yüksek Gelir	57,9%	21,1%	21,1%	100,0%
Toplam	54,6%	32,4%	13,0%	100,0%

χ^2 : 4,243; p=,374

Gelir gruplarına göre ailelerin tavuk eti satın alma yeri incelendiğinde, ailelerin % 77,5 gibi büyük bir bölümü tavuk etini süpermarketten, % 21,9'u ise kasaptan almayı tercih etmektedir. Gelir gruplarına göre satın alma yeri tercihleri

arasında herhangi bir farklılık saptanmamıştır (χ^2 : 7,614; p>,005). Ailelerin tavuk eti satın alma sıklıkları da gelir gruplarına göre incelenmiş ve ayrıntıları Tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 4. Tavuk Eti Satın Alma Sıklığı**Table 4.** Purchase frequency of chicken meat

Gelir Grubu	Her Hafta	İki Haftada Bir	Ayda Bir	Özel Günlerde	Toplam
Açlık Sınır	43,6%	32,7%	20,0 %	3,6 %	100,0 %
Yoksulluk Sınırı	62,0%	23,6%	12,8 %	1,6 %	100,0 %
Yüksek Gelir	63,2%	26,3%	10,5 %	0,0 %	100,0 %
Toplam	59,0%	25,3%	13,9 %	1,9 %	100,0 %

χ^2 : 7,362; p=,289

Katılımcıların % 59'u her hafta, % 25,3'ü iki haftada bir satın alırken ayda bir satın alanların oranı % 13,9'dur. Katılımcıların çok az bir bölümü(% 1,9) tavuk etini özel günlerde satın almayı tercih etmektedirler. Gelir gruplarına göre hane halkının tavuk eti satın alma sıklıkları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Tablo 4'te verilen sonuçlara göre gelir düzeyi arttıkça haftalık tavuk eti satın alma sıklığı da artmakta, ayda bir satın alma sıklığının ise yüzdelik olarak düşmektedir.

Katılımcıların tavuk etini satın alma şekli de tespit edilmiştir. Buna göre ailelerin % 41,4'ü tavuk etini parça olarak tercih ederken, % 34,6'sı bütün olarak almayı tercih etmektedir. Hem parça hem bütün olarak tavuk etini satın alanların oranı ise % 24,1'dir.

Gelir gruplarına göre tüketim şekli yakından incelendiğinde ise açlık sınırında olan ailelerin %47,3'ü tavuk etini *bütün*, yoksulluk sınırında

olanların % 42,8'i *parça*, yüksek gelir grubunda olanların % 52,6'sı *parça* olarak tercih etmektedir. Gelir grupları arasında tavuk etini satın alma şekli bakımından anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre gelir düzeyi arttıkça satın alma şekli "bütün" olarak satın almadan, "parça" satın almaya doğru değişmektedir. Gelir gruplarına göre katılımcıların tavuk etini satın alma şeklinin detayları Tablo 5.'te gösterilmektedir.

Kırşehir hane halkının tavuk eti tüketim miktarı mevsimlere göre farklılık göstermektedir. Buna göre hane halkı en fazla yaz en az ise kış mevsiminde tavuk eti tüketmektedir. Kış aylarında düşüşün nedeni olarak başta balık olmak üzere diğer et tüketiminin artması gösterilebilir. Yaz mevsiminde artışın nedeni olarak havalarda ısınmasıyla birlikte daha kalabalık gruplarla birlikte (piknik vb. gibi) tüketim olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 5. Tavuk Eti Satın Alma Şekli
Table 5. Purchase format of chickenmeat

Gelir Grubu	Parça	Bütün	Parça/ Bütün	Toplam
Açlık Sınır	30,9%	47,3%	21,8%	100,0%
Yoksulluk Sınırı	42,8%	34,4%	22,8%	100,0%
Yüksek Gelir	52,6%	0,0%	47,4%	100,0%
Toplam	41,4%	34,6%	24,1%	100,0%

χ^2 : 15,867; p=,003

Tüketicilerden tavuk eti satın alma kararını etkileyen faktörleri tespit edebilmek için daha evvelki yıllarda yürütülen çalışmalardan faydalanılmıştır (Karakaya ve İnci, 2014; Şengül, Çelik ve Doğan, 2002; Dokuzlu, Barış, Hecer ve Gültaş, 2013). Katılımcılardan kendilerine sunulan 6 faktörü (sağlıklı olması, kolay bulunması, lezzetli olması, fiyatı, besleyici olması ve kokusu) en önem verdiklerinden (1) en az önem verdiklerine (6) doğru sıralamaları istenilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Kırşehir hane halkının tavuk eti tüketimi tercihinde en fazla önem verdiği faktörün 2,67 ortalama ile tavuk etinin *kolay bulunması* ve 2,99 ortalama ile de *fiyat* faktörü olduğu bulgulanmıştır. Tüketicilerin en az önem verdiği faktör ise 5,03 ortalama ile *koku* faktörünün olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada katılımcıların fiyat karşılaştırmaları ve değişimlerinin satın alma miktarları üzerine olan etkisine de bakılmıştır. Yapılan hesaplamalar neticesinde hane halkının % 49,7'si tavuk etinin fiyatını satın alma noktaları arasında karşılaştırmaktadır. Ancak fiyat değişimlerinin tüketicilerin satın alma miktarına herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir (% 67,9). Tavuk eti satın alma yeri tercihini en fazla etkileyen faktör ise satın alma noktasının "kolay ulaşılabilir" bir yerde olmasıdır (%26,2). Katılımcıların %22,2'si alışkanlıklarından kaynaklı olarak satın alma yerini tercih ettiklerini belirtmektedirler. Satın alma noktası tercihini etkileyen faktörlerin en başında tavuk etinin *taze* olduğunun düşünülmesi (%20,4), satın alma noktasına olan *güven* (%17,9) gelmektedir; en az etkili faktör ise satın alma noktasının *kaliteli* olmasıdır.

4. Sonuçlar

Çalışmada Kırşehir ili merkez ilçede yaşayan hane halkının kanatlı eti tercihleri, satın alma alışkanlıkları, satın almasını etkileyen faktörler ile gelirlerine göre satın alma miktarları arasında farklılıkların olup olmadığı araştırılmıştır. Katılımcıların çok büyük bir bölümü kanatlı eti içerisinde tavuk etini (% 94,6) tercih etmektedir. Karakaya ve İnci (2014) çalışmasında tavuk etinin sağlıklı olması ve Kızılaslan ile Nalinci (2013)'nin araştırmasında ise tavuk etinin ekonomik olmasının tüketicilerin tercihini etkileyen faktörler olduğunu tespit etmişlerdir. Karadavut ve Taşkın (2014:42) Kırşehir ili genelinde yaptıkları çalışmada tavuk eti fiyatının uygun olmasının tüketimi doğrudan etkileyen faktör olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada ise Kırşehir ili hane halkının tavuk eti satın almasını etkileyen en önemli faktörün tavuk etinin kolay bulunması olduğu, ikinci önemli faktör olarak ise tavuk eti fiyatının uygun olması gelmektedir. Tavuk etinin sağlıklı olması, besleyiciliği ve kokusu satın almayı daha az etkileyen faktörlerdir. Dolayısıyla diğer çalışmalara kıyasla, bu çalışmada elde edilen sonuca göre tavuk eti tüketimini etkileyen farklı bir faktörün varlığı söz konusudur. Ayrıca Kırşehir ili hane halkının tavuk eti satın alma alışkanlıklarına olumlu yönde etki de bulunabilmek için ailelerin tavuk etinin besleyiciliği ve sağlıklı olduğu yönünde bilgilendirilmesi ve ikna edilmesi gerekliliği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca Demirulus vd. (1997) ile Yıldırım ve Yalçınkaya (1999) yaptıkları çalışmalarda gelir seviyesi ile tüketim miktarı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Sonraki çalışmalardan biri olan Şengül vd. (2002), tüketicilerin gelir düzeyi arttıkça tavuk eti tüketiminin de önemli

ölçüde arttığını bulgulamışlardır. Benzer bir sonuç Karadavut ve Taşkın (2014) tarafından Kırşehir ili genelinde yürüttükleri yakın zamanlı bir çalışmada da elde edilmiştir. Ancak bu çalışmada gelir ile tüketim arasında ilişkiden ziyade gelir grupları arasında tüketim miktarları arasında farklılık olup olmadığına bakılmıştır ve elde edilen sonuçlara göre Kırşehir hane halkının gelir seviyesi ile tüketim miktarı arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde gelir gruplarının tavuk etini satın alma sıklıkları arasında yüzdeler olarak farklılık olmasına rağmen, bu farklılığın istatistiki olarak anlamlılığı bulunmamaktadır. Yine de gelir seviyesi arttıkça tavuk eti satın alma sıklığı aylık ya da iki haftalık periyottan, haftalık alışverişe doğru değişmektedir. Kırşehir hane halkının gelir durumu arttıkça tavuk etini satın alma şeklinin de değiştiği ve bu durumun istatistiki olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Üst gelir grubu daha çok parça tavuk satın alırken, düşük gelir grubu bütün tavuk tercih etmektedir.

Satın alma noktasının kolay ulaşılabilir olması kişilerin tercih ettiği önemli bir faktördür. Tüketiciler satın alma noktasının kaliteli olması ya da o yere olan güvenleri tavuk eti satın almasını pek fazla etkilemediği görülmektedir. Bunun temel nedeni de tavuk etinin paketli ve markalı olarak satışa sunulmasından dolayı her noktada benzer nitelikte olabileceği yönelik tutumdan kaynaklandığı düşünülmektedir. Dolayısıyla üretici firmaların tüketicinin bu durumunu göz önünde bulundurarak dağıtım ağı oluşturmalarıdır.

Bu araştırmanın bir takım kısıtları söz konusudur. Çalışma Kırşehir ili kentsel alanda yürütülmüştür. Dolayısıyla buradan elde edilen bulgular yalnızca Kırşehir il merkezini yansıtmaktadır. Bir diğer kısıt ise çalışmanın hane içi tüketime yönelik gerçekleştirilmesidir. Zira tüketicilerin yemek yeme alışkanlıkları içerisinde hane dışı tüketimin de önemli bir yerinin olduğu yadsınmaz. Bu nedenle gelecekte Kırşehir ili için yürütülecek çalışmalarda hane dışı tüketiminde dâhil edilerek çalışmanın kapsamının genişletilebilmesi söz konusudur. Son olarak burada elde edilen bulgular ve sonuçlar nihai

tüketicinin alışkanlıklarını ortaya koymaktadır ancak kanatlı etini işleyerek restoranlarda tüketiciye sunan işletme sahiplerinin satın alma alışkanlıklarını kapsamamaktadır. Gelecekte endüstriyel tüketicilerinde araştırmaya dâhil edilmesi farklı bir bakış açısı geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Teşekkür

Bu çalışma Ahi Evran Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince desteklenmiştir. (Proje Numarası: ZRT. A3.16.004)

Kaynaklar

- Akçay Y ve Vatansver Ö (2013). Kırmızı et tüketimi üzerine bir araştırma: Kocaeli ili kentsel alan örneği. *Çankırı Karatekin SBE Dergisi*, 4(1):043-060.
- Atay O, Gökdal Ö ve Aygün T, Ülker H (2004). Aydın ili Çine ilçesinde kırmızı et tüketim alışkanlıkları. *4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi*, 1-4 Eylül 2004, s.348-354. Isparta.
- Aygün T, Karakuş F, Yılmaz A ve Ülker H. (2004). Van ili merkez ilçede kırmızı et tüketim alışkanlığı. *4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi*, 1-4 Eylül 2004, s.1-4, Isparta.
- Birleşmiş Milletler (2015). Human Development Report 2015 Work for human development <http://web.archive.org/web/20160906225921/http://hdr.undp.org/en/data> (Erişim Tarihi: 18 Ocak 2017).
- Cevger Y, Aral Y, Demir P ve Sariözkan S (2008). Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi intern öğrencilerinde hayvansal ürünlerin tüketim durumu ve tüketici tercihleri. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 55: 189-194.
- Çivi H, Gürler Z, Esengünn K ve Karkaçier O (1993). Tokat il merkezinde yaşayan hanehalklarının kırmızı et tüketim durumu üzerine bir araştırma. *G.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 10: 108-115.
- Demirkol C (2007). Türkiye'de kırmızı et sektörünün sanayici ve tüketici düzeyinde analizi. (Doktora Tezi), Fen Bilimleri Enstitüsü, Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Demirulus H, Aydın A ve Kara A (1997). Broiler yetiştiriciliğinin geliştirilmesi açısından tavuk eti tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi ve irdelenmesi. *Trakya Bölgesi II. Hayvancılık Sempozyumu*, 9-10 Ocak 1997, Tekirdağ.
- Dokuzlu S, Barış O, Hecer C, ve Gültaş M (2013). Türkiye'de tavuk eti tüketim alışkanlıkları ve marka tercihleri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(2): 83-92.
- Gül A ve Şahin K (1998). Adana ilinde ailelerin tavuk eti alım ve tüketimi üzerine bir araştırma. *Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(1):71-80.
- Gürlük S ve Turan Ö (2008). Dünya gıda krizi: nedenleri ve etkileri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 22(1): 63-74.

- İnci H, Karakaya E, Şengül T ve Söğüt B (2014). Bingöl ilinde kanatlı eti tüketiminin yapısı. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1 (1): 17-24.
- İskender H., Kanbay Y ve Özçelik E (2015). Artvin Çoruh Üniversitesi öğrencilerinin tavuk eti tüketim tercihleri. *FÜ Sağ. Bil. Vet. Dergisi*, 29 (1): 09-13.
- Karadavut U. ve Taşkın A. (2014). Kırşehir ilinde kanatlı eti tüketimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *JOTAF/Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1): 37-43.
- Karakaya E ve İnci H (2014). Bingöl ili merkez ilçesi hane halkının kanatlı eti tüketim tercihleri. *U.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 28 (1): 53-64.
- Kızılaslan H, ve Nalinci S (2013). Amasya ili merkez ilçedeki hane halkının kanatlı eti tüketim alışkanlıkları ve kanatlı eti tüketimini etkileyen faktörler. *GOP Bilimsel Araştırma Dergisi*,6:1-18.
- OECD (2016). OECD-FAO Agricultural Outlook-2015. <https://data.oecd.org/agrooutput/meat-consumption.htm> (Erişim Tarihi: 08 Kasım 2016).
- Onurlubaş E, Doğan HG ve Demirkıran S (2015). Üniversite öğrencilerinin beslenme alışkanlıkları, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 32 (3): 61-69.
- Onurlubaş E ve Gürler AZ (2015). Tüketicilerin gıda güvenliği konusunda bilinç düzeylerinin ölçülmesi: Tokat ili örneği, Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, ISBN: 978-605-9175-02-9, Yayın No: 242, Ankara.
- Onurlubaş E, Yılmaz N, Doğan HG ve Kızılaslan H 2015. A research on red meat consumption and preferences: A case study in tekirdağ province, *turkish journal of agriculture - food science and technology*, 3(6): 466-471.
- Salant P and Dillman DA (1994). How to conduct your own survey, NY: John Wiley & Sons, Inc.
- Şengül T, Çelik Y ve Doğan Z (2002). Şanlıurfa ili kentsel alanda tüketicilerin tavuk eti tüketim düzeyleri ve tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi. *GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(1):145-150.
- Teksif (2016, 29 Temmuz). Temmuz 2016 açlık ve yoksulluk sınırı. http://www.teksif.org.tr/temmuz-2016-aclik-ve-yoksulluk-siniri-1370-tl_icerik_10248-1.html.(Erişim Tarihi: 02 Kasım 2016).
- Tosun ÖO ve Hatırlı SA (2009).Tüketicilerin kırmızı et satın alım yerleri tercihlerinin analizi: Antalya ili örneği. *SDÜ İİBF Dergisi*, 14 (2):433-445.
- Uzunöz M ve Karakaş G (2014). Socio-economic determinants of red meatconsumption in Turkey: a case study. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1): 37-52.
- Yıldırım İ ve Yalçınkaya O (1999). Tavuk eti tüketim yapısı: Van ili Erciş ilçesi örneği. *Uluslararası Hayvancılık*, 99: 417-421.